

ПРИКАЗ КЊИГЕ

Тања Станишић

Факултет за хотелијерство и туризам

Универзитет у Крагујевцу

СПОМЕНИЦА СОЦИОЛОГА СЕЛА

Драгољуб Б. Ђорђевић (приредио и предговор написао): Бити социолог села – споменица Ђуре Стевановића. Нови Сад, Ниш, Београд: Прометеј, Машински факултет, Балканска асоцијација за социологију села и пољопривреде, 2014, стр. 342.

У издању „Прометеја“ из Новог Сада, Машинског факултета Универзитета у Нишу и Балканске асоцијације за социологију села и пољопривреде у Београду, а у оквиру библиотеке којој њен оснивач, Драгољуб Б. Ђорђевић, даје симболичан назив „Пограничје“, појавила се крајем 2014. године десета књига у низу посвећена социологу села и социологији села. Овај тематски зборник део је резултата у оквиру пројекта „Одрживост идентита Срба и националних мањина у пограничним општинама источне и југоисточне Србије“ (бр. 179013). (Пројектом, уз подршку Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, руководи Драгољуб Б. Ђорђевић, виђени српски социолог и редовни професор споменутог нишког факултета). Д. Б. Ђорђевић је и приређивач зборника, несебично га посвећујући лику и делу професора Ђуре Стевановића, социологу села, и називајући га његовом „споменицом“. У мору многих заслуга и разлога да Ђура Стевановић добије своју „споменицу“, приређивач зборника издваја и истиче један посебни – двадесети Власински сусрети, међународна научна и стручна конференција посвећена проблемима села и пољопривреде, чији је идејни творац и носилац управо професор Стевановић.

Са животним путем и научним достигнућима Ђ. Стевановића, уваженог социолога села у националним социолошким оквирима, али и шире, упознајемо се кроз *Предговор* (9–26). Писац, Д. Б. Ђорђевић, обележава *Предговор* сликовитим називом *Од Дејана до Дејана: смирај социолога села* и ништа мање сликовито од самог назива, упознаје нас са појединостима и анегдотама из професионалног, али и личног живота социолога Ђуре Стевановића. Аутор најпре износи детаље из богате радне биографије Ђ. Стевановића, а затим и, још импресивније, резултате наставне и научноистраживачке активности. Научна делатност професора Ђ. Стевановића огледа се у оквиру социологије савременог друштва, аграрне социологије, социологије села и социологије друштвеног развоја. Професор Стевановић се већ педесет година неуморно бави научноистраживачким радом. Тај

свој ангажман је, након низа факултета, наставио у оквиру Завода за проучавање села, чији је иницијатор оснивања и сада директор. Д. Б. Ђорђевић описује свог „јунака“ као заљубљеника у професију социолога села која га је „закупила до сржи“, али и заљубљеника у власитиначки крајолик и своје родно место (Дејан). Управо у тој заљубљености треба тражити и мотив и кривца за Ђурину истрајност да својим вишедеценијским ангажовањем подстиче обнову и развој бројних српских села. Како др Ђорђевић бележи, „социолошка академска заједница не би напредовала без таквих дејственика и професионалаца који се жртвују на ползу колега и струковне организације, нештедимице утемељују удружења, сазивају конференције, штампају публикације, стају иза истраживања...“

У првој тематској области, *Необичан лик социолога села* (19-51), тројица аутора настављају казивање о споменичару. Милош Немањић, знани социолог културе, истиче да са првим генерацијама дипломираних студената Катедре за социологију Филозофског факултета у Београду (Ђура Стевановић је један од њих) заправо и започиње институционални развој социологије, али да се мали број тих студената определио за усавршавање у посебној социологији каква је социологија села. Професор емеритус Љубиша Митровић наводи да „професор Ђура Стевановић припада плејади социолога села, учитеља енергије, који су искрено и у потпуности, сваким атомом свог духовног бића, посвећени мисији научног радника и организатора културне акције на селу.“ Бошко Прокић говори о др Стевановићу као докторанду академика Радомира Лукића, светски угледног социолога.

Друга тематска целина, *Умислимо социологије села* (53-118), обухвата прилоге два социолога из Србије (Милован Митровић и Срђан Шљукић) и два аутора из иностранства (Вера Мајерова и Петре Георгиевски), посвећене проблемима, думетима и будућности социолошке дисциплине о којој иде реч. Помало невесело, поставља се питање опстанка и будућности социологије села. Међутим, уз опсежну анализу износе се аргументи који показују да будућност социологије села није тако „црна“ како то на први поглед изгледа. Она је директно повезана са будућношћу села као предмета истраживања, које се још увек успешно одупире изумирању. Висок степен руралности и аграрности српског друштва важна су претпоставка опстанка социологије села у Србији. Сагледавањем еволутивног пута социологије села у другим земљама, кроз доприносе иностраних аутора овој тематској целини, стиче се утисак да су проблеми и услови опстанка и будућности социологије села универзални и никако ограничени на територију и границе једне државе.

Проблеми аграра и села, као предмета истраживања социологије села, сагледани су у трећем одељку (*Нејирлике села и њољивривреде* (123-200)). Он је окупио гледишта четири домаћа (Душан Мојић, Сузана Марковић Крстић, Димитрије Буквић, Недељко Богдановић) и четири иностранца аутора (Петар-Емил Митев, Светла Колева, Евангелос Панајоту, Марија Циуни). Указано је на положај младих на селу, кроз упоредно изучавање њиховог положаја у односу на положај младих у граду. Охрабрује чињеница да, без обзира на упитан систем вредности у савременом друштву, млади на селу издвајају образовање као важан чинилац напредовања у Србији. Посебан сегмент истраживања у тематској целини представља анализа села у београдском атару. У наставку је дат историјски

осврт на сеоске кућне задруге у Србији, а доприноси страних истраживача упознају нас са парадоксима бугарског и грчког села.

Трансформацији културе руралних насеља посвећен је четврти део књиге *Сеоска култура у променама* (203–300), који је окупио осам писаца (Драган Коковић, Ратко Р. Божовић, Милош Марјановић, Ката Марјановић, Д. Б. Ђорђевић, Миодраг Раичевић, Дејан Крстић, Петко Христов). Свесни непобитне међузависности између села и града, чињенице да је сукоб вредности и њихов поремећај присутан и у савременој култури села, као и да дихотомну поделу на сесоку и градску културу замењују бројни „прелазни облици између њих, конвергенција, хомогенизација и стандардизација културних творевина“, аутори формулишу препоруке за побољшање квалитета живота и унапређење културе на селу.

Пета тематска целина носи назив *Од земљоделца до аграрне социологије* (301–332) и окупила је есеје пет аутора, који нас за крај још једном подсећају на главног „јунака“ споменице коју приказујемо, професора Ђуру Стевановића. Милорад Божовић, даје детаљан приказ зборника *Аграрна социологија* (1990) који је почетком последње деценије двадесетог века окупио гледишта тада најпознатијих југословенских социолога. Приређивач Аграрне социологије био је др Стевановић, у то време, а и касније, један од најпознатијих аграрних социолога у Југославији и Србији. Видоје Стефановић пружа осврт на једну од многобројних Ђуриних књига која је побудила изузетну пажњу, на аналитичку студију *Радници о руководиоцима* (1991), посвећену радницима и руководиоцима Пољопривредног комбината Београд, „који су из мочварног ритског беспућа створили пољопривредни комбинат светског угледа“. С. Марковић Крстић реферише о доприносу Стевановићеве монографије *Породична џадинска у Србији у променама* (2005), у којој са сарадницима, емпиријски анализира и издваја узроке структуралних промена газдинстава. Милован Вуковић се осврће на дело професора Стевановића *Индустријализација пољопривреде и будућност сељака* (2008), које је, како бележи, „представљало (и још увек представља) за млађе научнике почетни теоријско-емпиријски оквир за истраживање овог социјалног феномена“. Ђура је Стевановић и један од приређивача зборника водећег националног значаја *Село у његовој историји* (2012), у којем су приказана инфраструктурна опремљеност и обнова и развој села, а чији приказ у оквиру пете тематске целине даје Јелена Јовановић.

Зборник „Бити социолог села: споменица Ђуре Стевановића“ може се сматрати значајним интелектуалним добром, које сигурно да обогаћује домаћу литературу у домену социологије села и аграрне социологије. Посебна вредност и драг зборника јесте несвободна идеја приређивача коју спроводи у дело – да се велика имена српске социологије села не забораве. Како сводно бележи и сам приређивач Д. Б. Ђорђевић: „Ђура има шта потомству за наука да остави. Речено у узгредници, доктору Стевановићу се неће затурити име. Напротив, биће трајно уткано у хвале вредну историју домаће – и југословенске и српске – руралне социологије.“